

De spraak te pakken ... Goedkope Nederlandstalige 'tekst-naar-spraak' voor Windows

Timon van Hasselt, Koninklijke Visio

Of je nou af en toe een langer mailtje wilt laten voorlezen of de pc volledig gebruikt met spraakuitvoer: bij Microsoft Windows is een extra tekst-naar-spraak(TTS)-programma en stem nodig om de pc in het Nederlands te laten spreken.

Apple en Google bieden standaard Nederlandstalige tekst-naar-spraak-opties op hun apparatuur, Microsoft loopt daar gek genoeg in achter. Ook weer in de laatste editie van Windows 10, terwijl er heel wat mogelijkheden beschikbaar zijn om de pc Nederlands of Vlaams te laten praten. Microsoft, lezen jullie daarom dit artikel ook even mee?

In dit artikel zetten we op een rijtje welke stemmen te gebruiken zijn in Windows, in de gratis schermuitlezer NVDA of in andere spraakhulpmiddelen. We zijn op zoek gegaan naar goedkope stemmen tot maximaal 100 euro.

Conclusie

De uitkomst is een lijstje van vijf Nederlandstalige stemmen voor Windows. Twee daarvan zijn

gratis. Beluister de stemmen op YouTube via:

<https://youtu.be/eRLP7g8mxyA>.

De beste koop is volgens ons de stem Ada van CereProc (36 euro), gevolgd door Ruben van Ivona (50 euro). Beide stemmen klinken kwalitatief erg natuurlijk en zijn geschikt voor gebruik in alle spraakhulpmiddelen. NVDA-gebruikers halen voor 70 euro de bekende Nuance-stemmen binnen, waaronder Xander, Claire, en Ellen. Helaas zijn dat de enige Vlaamse stemmen die we gevonden hebben. In de categorie 'gratis' komen we uit op Microsoft Hanna - toch een Microsoft stem! - en Mbrola, stem Arthur.

Een stem bemachtigen voor een leuke prijs vraagt soms wel wat ervaring met het kopen bij (Engelstalige) webshops. De meeste webshops ondersteunen PayPal, wat redelijk eenvoudig gekoppeld kan worden aan je eigen bank. Alle betaalprocessen verliepen in onze tests zonder problemen met een schermuitlezer.

Bij de gratis stemmen heb je geen last van betaalperikelen,

maar zij vergen op hun beurt soms wat installatiekunsten die niet voor elke pc-gebruiker zijn weggelegd. In dit artikel helpen we je zoveel mogelijk op weg, zodat je ook 'de spraak te pakken' krijgt.

Twee stemvarianten

Gebruikers van Jaws en Supernova die daarnaast ook NVDA gebruiken, zullen het vast wel eens gemerkt hebben. Als je de stem van bijvoorbeeld Claire van je hulpmiddel Supernova wilt gebruiken in NVDA, dan is dat niet mogelijk. Zij zal in NVDA niet in het lijstje met synthesizers en stemmen verschijnen. Dat is te verklaren doordat er twee soorten stemmen bestaan. Een stem kan gebaseerd zijn op de standaard spraakinterface van Microsoft (SAPI, versie 5). Dat type stem kan gebruikt worden in elke schermuitlezer of spraaksoftware die dat spraakprotocol ondersteunt.

De andere stemvariant wordt gekoppeld aan het specifieke product, bijvoorbeeld Supernova of Jaws, vaak met een eigen synthesizer die de spraakuitvoer alleen voor dat ene hulpmiddel verzorgt.

Wil je af en toe een tekst laten voorlezen, kies dan bij voorkeur voor een SAPI5-stem zodat je de stem in verschillende spraakprogramma's kunt gebruiken.

Zoek je een stem voor de NVDA-schermuitlezer, dan kun je zowel de NVDA-invoegtoepassingen (add-ons) als de SAPI5-stemmen prima gebruiken.

Betaalde stemmen

1. Cereproc Ada (ook bekend als Anne) – 36 euro – SAPI5

CereProc is een Schotse stemmenleverancier die sinds 2005 actief is. Via de webshop zijn individuele CereVoice-stemmen te koop voor Windows, Mac en Android.

Stem Ada werkt met alle spraakprogramma's die SAPI5 ondersteunen. Qua klank en intonatie doet zij denken aan oud-NOS-nieuwslezeres Sacha de Boer. Na de aanschaf ontvang je een e-mailtje met licentie en wordt er een account gemaakt op de website om de stem te downloaden. De installatie verloopt verder via een Nederlandstalige wizard. Tijdens dat proces wordt ook de stem geactiveerd voor gebruik op de pc, door de ontvangen licentiecode in te voeren.

Alle stappen zijn toegankelijk met schermuitlezers.

Te koop bij CereProc via <http://bit.ly/1S097Qt>.

Pluspunt:

- De stem is een kwalitatief goede Nederlandse SAPI5-

stem (48 khz!), voor de laagste prijs in deze vergelijking.

Minpunten:

- Er is geen probeerversie (alleen stembdemo via de website).
- De reactiesnelheid van de stem is wat traag. Dat kan storend zijn voor ervaren gebruikers.
- Er is geen informatie over betaalopties op de site voor het bestellen. PayPal en creditcard zijn de enige opties.

2. IVONA – Ruben of Lotte 50 euro per stuk – SAPI5

Via de website TextAloud van de firma NextUp, worden de Nederlandse stemmen Ruben en Lotte aangeboden voor 50 euro per stuk. Ruben is een natuurlijke stem die weinig intonatiefouten maakt. Zijn collega Lotte klinkt kwalitatief beduidend slechter. De stemmen zijn ook als bundel verkrijgbaar en als pakket samen met het voorleesprogramma TextAloud, om langere teksten te lezen en audiobestanden op te slaan.

Te koop bij NextUp via <http://bit.ly/1POBo6s>.

Pluspunten:

- De stem is een kwalitatief goede Nederlandse SAPI5 stem (22khz), voor een lage prijs.

- Er zijn veel betaalopties, het is een Nederlandse webpagina (bij een Amerikaans/Engels bedrijf).
- Betalen kan via iDeal (Nederland), bankafschrijving of creditcard en PayPal.
- De stem mag 2 keer geïnstalleerd worden.

Minpunt:

- Het is niet eenvoudig om een probeerversie van 30 dagen te vinden van Ivona Speech. Wij vonden er een via Visionaid: <http://bit.ly/1JK75ia>.

3. Nuance Vocalizer – 70 / 90 euro – gekoppeld aan NVDA

Ben je specifiek op zoek naar Claire, Xander of Ellen voor NVDA, dan ben je online het goedkoopst af met de betaalde invoegtoepassing 'Eloquence & Vocalizer Expressive' (70 euro) van Code Factory.

Je kunt betalen via de invoegtoepassing in NVDA zelf die naar een betaalscherm leidt. Voor 90 euro koop je een andere invoegtoepassing: 'Vocalizer for NVDA'. Die toepassing bevat exact dezelfde Vocalizer-stemmen en instellingsmogelijkheden, maar wordt geleverd door een andere ontwikkelaar (Tiflotecnia). Tegen een meerprijs kan de 'Vocalizer for NVDA' ook aangeschaft worden bij twee Nederlandse leveranciers.

Te koop bij CodeFactory, online via het menu van de NVDA-invoegtoepassing zelf.

Te koop bij Tiflotecnia, via <https://vocalizer-nvda.com/store>.

Tegen een meerprijs ook in Nederland te bestellen bij twee leveranciers (Babbage en Lexima Reinecker).

Pluspunten:

- Alle 70 Vocalizer-stemmen (40 talen!) zijn voor 1 bedrag ter beschikking.
- Beide invoegtoepassingen zijn eerst uit te proberen tijdens een proefperiode.
- Er is keuze uit twee kwaliteiten (Vocalizer plus, 11khz en Vocalizer premium high, 22khz).

Minpunten:

- Alleen te gebruiken in NVDA.
- Engelstalige betaalwebsites en beperkte betaalmogelijkheden kunnen een drempel zijn. Bij beide opties is betaling mogelijk met creditcard en PayPal.

Gratis stemmen

4. Microsoft Hanna – (via Microsoft Speech Platform en SAPI5)

In de categorie 'gratis' is de Nederlandse Microsoft Hanna een interessante stem.

Microsoft heeft dus wel degelijk een Nederlandse stem, maar stelt deze alleen beschikbaar voor ontwikkelaars. Toch is ze, voor een doorsnee pc-gebruiker, prima in te zetten. De stem is kwalitatief minder goed dan de betalende stemmen, maar is goed verstaanbaar. De installatie is wellicht het grootste struikelblok. Hanna is een Speech Platform-stem, maar kan gebruikt worden via SAPI5. In Microsofts eigen spraakprogramma 'Verteller' (standaard in Windows 8 en hoger, te activeren met Windowstoets + Enter) wordt Hanna niet standaard herkend. In een volgend artikel laten we een oplossing zien om Hanna toch te kunnen gebruiken in 'Verteller'.

Hanna is eenvoudiger te gebruiken in NVDA, waar zij als SAPI5-stem en als Speech Platform herkend wordt.

Zie de kenniskaart 'Microsoft Hanna' op de website van Visio, waar we alle installatiestappen voor gebruik van Hanna in NVDA zo eenvoudig mogelijk hebben uitgewerkt.

<http://bit.ly/1PwV9N9>

Pluspunt:

- Hanna is een redelijk goed verstaanbare Nederlandse stem en is gratis beschikbaar.

Minpunten:

- Hanna is niet standaard geïnstalleerd door Microsoft en ook lastig te vinden als download.
- De installatie vergt de juiste volgorde, maar is voor ervaren gebruikers goed uit te voeren.
- De kwaliteit is 8 of 11 khz, wat een zachter volume en ruis veroorzaakt.

5. eSpeak / Mbrola Arthur – SAPI5 of gekoppeld aan NVDA

Is spreesnelheid en mobiliteit een voorkeur, kijk dan eens naar de eSpeak- of Mbrola-stemmen.

Beginnende gebruikers vinden die stemmen vaak erg robotachtig en daardoor minder goed verstaanbaar.

De Mbrola-stem Arthur is beter verstaanbaar dan eSpeak, zonder in te leveren op de snelheid. Sommige gebruikers herkennen deze stem misschien van het betaalde programma 'Fluency Dutch'.

Er zijn twee manieren om Arthur te installeren, voor gebruik in SAPI5 of specifiek voor NVDA. Voor gevorderde computergebruikers is de installatie goed te doen, maar het bestaat uit verschillende stappen die een drempel kunnen opwerpen.

Een veelbelovende invoegtoepassing voor NVDA met de naam Mbrolax maakt die installatieperikelen straks overbodig. Die toepassing van ontwikkelaar

Dalen Bernaca is eind december 2015 uitgekomen en nog volop in ontwikkeling. De toepassing maakt het mogelijk om direct gebruik te maken van Mbrola-stemmen zonder allerlei bijkomende installaties. Momenteel ondersteunt het alleen de Engelstalige en Kroatische stemmen, maar de ontwikkelaar heeft plannen om andere talen toe te voegen.

Zie de kenniskaart 'Mbrola Arthur' op de Visio-website voor meer informatie:

<http://bit.ly/1PwV9N9> of via de website van de ontwikkelaar van Mbrolax: <http://bit.ly/1TUouFf>.

Pluspunten:

- Mbrola is beter verstaanbaar dan de standaard eSpeak-stem van NVDA.
- Mbrola is met de invoegtoepassingen ook te gebruiken in 'NVDA to go' (op USB-stick voor onderweg).

Minpunten:

- Mbrola is nu nog lastig om te installeren. In de toekomst wordt de invoegtoepassing Mbrolax hopelijk geüpdatet met de Nederlandse taalbestanden. Arthur is dan eenvoudig beschikbaar voor NVDA (ook voor minder ervaren computergebruikers).

Geraadpleegde bronnen:

- <https://github.com/nvaccess/nvda/wiki/ExtraVoices> (daar worden de meeste stemtoevoegtoepassingen voor NVDA opgesomd)
- http://brailleweb.com/cgi-bin/howto.py?h=mbrola_voices_with_nvda.html (een

- handleiding over het gebruik van Mbrola-stemmen in NVDA)
- <http://espeak.sourceforge.net/>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Comparison_of_speech_synthesizers (voor de lijst met alle Nederlandstalige stemmen)
- Websites genoemde stemmenleveranciers